

6

Traktjegy

Törvény: Előszövegek a nemzeti nevelés ügye-
ben Kolozsvár 1832 máj. 7-iki közgyűléséről

Mérelis tárgy

Megyei Levéltár
Nyíregyháza

1002
109
1855
Mérelis tárgy

1.º Szakasz.

A Tudományos Intézetek Fűnduszairól

Ezen Szakaszban a fajúsi Iskolák fűnduszairól szó nem esik. Ezen is-
-lákat a Gör. Okl. hely. harmadik pontja a
Fajúsi Közönvegel. magános gondjaira biz-
-ta; s a memyiben Iskoláknál fensar-
-tására elég telenek volnának, s Köldes-
-Uraiktól nem segíessenek, ammyiban a
Tudományos Intézetekre sem alapításol-
-ból segíesseni rendel. De mivel a Tu-
-dományi Fűndus állapjáról sem szá-
-madás, ammal orsz. Karban letelei nyit,
-vándagorva reszi: sarni való hogy az ab-
-ból nyugtandó segítveig keveset hasz-
-náthas. Illo' lenne tehát a fajúsi Is-
-kolák számára is bizonyos lehenveges
fűndus kiadalmi; ammyival inkább, mert
azok reszik a közönveges nevelés talpövé,
s azolnak fogorhorasáikból eredeti láro.
-tak a legvirágzóbb tudományos intézetek
sem jórólhaszál ki; s ha egynek tero'
közül el kellene hagyani kevésbbé láros
lenni inkább a magasabb tudományi in-
-tézeteket hagyani el, mint a fajúsi is-
-kolák; az is érdellen hiánosaj nemü
nemü kijóvalására a követezőket lehen
javallhasba semü.

1.º Hogy minden helységben a
Vallásbeli felekezések által odig külön
szarson Iskolák az Orsz. Küldönvegi mun-
-tálódás második Szakaszának első fe-
-jezete szerint, minden külömbveig néllül
összevuzavvanak; s minden Vallásbeli
felekezés gyermekei együen nevelésenek.
Et homán az a könnyebbég követezők
-tik, hogy a mérsékelt Iskolai bérs jórés-
-tánulok együen véve egy Intézetes gaz-
-dagabban sarshamalyel, mint külön,
-többes.

Et et helynek is környülmenyeket
mivótáthoz képest a felvétel Szakasz
való Gymszövület kevesseessenek; s
az ezen kevesseis által meg kimélt
jövete

jövedelem a 'falusi iskolára fordítandó,
vél. Ugy t. i. hogy a harmadik jussa
mindet sikeresen maradjon, az az hogy
a kevesebb számba van Gymanasiumol
jövedelmével val az a részre fordítandó,
vél a 'falusi iskolát' segédeltére, a'
mi a 'szükségesen fenn hagyarmi fogó'
Gymanasiumolról meg marad.

Azokban kérelemel vagyunk meg
vallani, hogy az 'Iskolai fundus romlón'
állapojai felinven ezen második módor
intébb ezen fundus végromlásánál meg
akadályoztatására kellene használni; az
által, hogy a 'Gymanasiumol' kevesebbedése,
vél éventen nyerező summát a fundus
terheivel könnyebbítésére fordítamának.
'Ezen esetben a 'falusi iskolát' csakugyan
a 'törvényozárlély' 3^{dik} pontjában érdellese
szük forrásokra szorultak vissza, hanem
ha az 'Ország' e' fellene fontos tárgyra kü-
lönös gondor fordítandó.

II Szakasz.

Ezen szakaszban nyolczadik fejeze-
séhez hívámok hozzáérteni, hogy mivel
az értékesiségnek a nevezetelbe len-
dő meggyökerezésére mulharatlanul
szükséges egy felől a 'tanítóknak' jó
példával előtündölneni, másfelől az
újvágos nem szolgai verecsel, s más
lelekalasonyis büntetésekkel fenytetni,
hanem inkább meg egyező fenyteteli,
'el. s. millyenek lehetnek: juralom elvonás,
jarek elutrais, s az) jóra vezérelmi. En-
nél fogva a 'Nemzeti Iskolák' felvirágyá-
sáinak közeleségöbe semmi köllene,
hogy a 'Tanítóknak' mind értékesiségökre
mind a nevezetelkel való bánásmódjöt-
ra szorosan felvirágyázzanak; s a kö-
zeleségökre szorosan teljesítő 'Tanító'
elaggon törlöban tegelem pénzre nyerez-
nek; s az ellenkezől pedig hívaramnak,
-ról elmondissaparak.

A tanítás tárgyair elő' adó ne-
gyedik száblán az 'Iskolai Törvények' is

sem kétkene kivenni. Azon elkenverés
megelőzésére, hogy a magyar nyelvvel tö-
könyves befogadása által jól magyar
nyelvet nem beszélt "Tudósok, hit a 'Ja,
hisoi skékelen Haxának nagy hasz-
.nolas sekeménél iskoláinkról ki zart-
-va maradnak, az feltehető:

a) Minden esetre nemzeti nevelés csak
nemzeti nyelvet érri, és ezercsi Tanító-
tól várharunk.

b) Azon eset, melyről itt szó vagyon
val a 'Köz. Egyetemnél adhasna magár
elő. Mivel pedig iskoláinkban a 'Deák nyelv
oktató is tanítási fog, a 'Köz. Egyetem
polgárai bizonyosan fogják ezen nyelvet
amnyira érteni, hogy rendkívüli esetben
a 'magyarul nem beszélő, de nagy talon-
-sumai mián tanítói skékre hívón Tudós-
-tal Deák előadásait haszonnal halgas-
-haják.

2. A törvényekkel kirendelő-
dit jogára ezt észrevételünköz
kéjese okajjuk, hogy valamine a 'neve-
lésre fordítandó fő felügyelés a 'Törvény-
-hozó Testület legyen. Ugy a 'tanítói
skékelen val azon könyvek legyenek
rendszerezve, mellyek ugyan azon tör-
-vényhozó testület helyben hagyának.

3. Világi, és szoros Törvénye ho-
-zami okajandó, hogy a 'Köz. Egyetem
Tanítói minden tudományi karokban
(a 'Theologiai, kivéve) vallási külömb-
-ség nélkül választassanak

4. A tanítói skékre a 'világiak
levesebb számában, min papai számuk
ne választassanak. És okajandó or-
-szágon elvegeresni, hogy azon szex-
-terel is; mellyek tanítási kötelezettség
fele részben világi tanítók tartssanak.

5. Azon principium követésében,
hogy a 'falusi iskolákban a 'nevelés
vallási külömbség nélkül egyen tanít-
-tapanak, igazságosnak tartandó meg állni,
-tarni

a) Hogy minden Vallási felele-
-térnek.

zemel különböz nékül engedve
meg azon vallások sároxo' et cademiaba,
Collegiumba, vagy Gymnasiumba s a s.
küldenéi gyermekei mellyikbe akarja.

b) hog minden vallási felekezest
sároxo' szülnék különböz nékül
szabad legyen gyermekeik mellé magá-
nos nevelés azon felekezestől válassza-
sani a mellyikből akar. mind ez, mind
amag esemben, csak az országosan be-
vezé vallási felekezest érsevin.

c) Az országos küldön ség a Gram-
marica iskolában, a hazai törvényes
f. mivel az a felsőbb iskolában ugy is
elő fordulnak. Tanitani nem rendeli.
Mi azt véljük, hogy a nemzeti értes
mind kifejlésére, mind képleláiára né-
ve nem lehet a hazai törvényes elég
jólok, és elég sokra tanítani. Amal
fogva azoknak, már a Grammarica iskolá-
ban, a nevelést értelemhez alkalmas-
saron tanitvánakadjuk.

f) Hivámok azt is szoros rende-
lése' reteni, hogy az orvosok és seboso-
sok a tanulói eszrendök után legaláb
három eszrendig, valamely kórházban
gyakoradják magokat, s minkeelőre ezen
gyakorlás ismeretes tudományu fel-
vigyázó alá elvégzésel volna, orv-
si gyakorlatára nevelésnek.

g) A törvénytanulás első eszrende-
jében jónak vélnék ha a délelőni órák-
ban a büntető törvények a Hercei törvi
Törvény eszrendnek, délelőni órákban
pedig a bányász törvény is tanítás tár-
gyává tetszenék. Azon egy eszrendi órák
mivel kór hivatalok viselő embernek
mind kéri' feleste szülnék.

h) Mivel az előbbi pontban em-
lített tudományok által a törvénytanu-
lás első eszrendje elegendőképen elfog-
latlanok, lehetne az egyházi törvény
a második eszrendre, mint rendkívüli
tanulási tárgy alá venni.

10. Thajzanól a természeti kö-
-vénys a nemzeti kövessairől szóló
tudomány, és a Hazai körönvejes és ma-
gános kövénys és Szarvicsár, nem val
a Kir. Egyszemben Theologiai tanulól-
nak, hanem általában minden papi
nevelődésnek tanulási kötelezővé
tevéni; hűvéni a Szarvicsár rendü
Szarvicsár, kit nyitvánvala hivatal-
lat sem vesztel.

11. Az Október Szalax első feje-
-zeiben a Szeptember és Október Szün-
napok, Szeptember, és Augustus hóna-
-pokra teendő ábraképek javallat.
Ez annyival inkább elfogadható, mivel
a szegényebb város földművelők a nyári
hónapokban hasasíró járónak, gáda-
-sógait körül hasanólat vehetnek. —
Akonban mivel az Országos Hűdönsej
javallati Szarvicsár minden Hedd és Csö-
-töröl Szünnap lenne; s e Szarvicsár
Vasárnapok kiide számálván, a
nyári két nyugvó hónapon kívül, az
iskolai esztendőben 150 Szünnapot
fordulnának elő; ne hogy e 150 Szünnap
a tanulónak ábraképek legyen, jó lenne
salaín hogy a felsőbb iskolákban is, minn
az alsóbbakban a Heddnek két előtti
fele iskolai nap legyen; vagy ez egészen
Szünnapnak maradván, a nyári nyugvó
napot csak májfélt hónapig tartassanak.
Megjegyezni azonba hogy a herentelen
elő forduló nyugvó napokon, nem dolog-
-talanság nappali erejük, hanem a nem-
-zeti iskoláknak sem észrevétel nélkül
tevéni e napokon a tanári felvigyázása
alán tartandó gymnaszei gyakorlati-
-sokas okajuk behozni.

VII Szalax.

A tudományi dolgok igazgatóisáról.

Megyei Levéltár
Nyíregyháza

1. Az Orsz. Hűdönsej Javallati
Szarvicsár a Bücsföli Lyceumot publicia
jussával birni nem fogadják, s követ-
-kezéleg azonak nevelőit a felsőbb
iskolákba vizsgálás alá vonniis nélkül
be nem fogadják. De mivel az
ujj.

új törvény szerinti a' nevezett Lyceumok
tanítóit a' Kir. egyetemiöl vizsgálta-
nak meg s hatalmasságnak fel a' tani-
sáira; s azokban ugyan azon tárgyak
s ugyan azon rendszerrel tanításnak, mel-
lyel, ei a' melly az Egyetembe parancsolva
van, s mivel továbbá a' Lyceumbeli tani-
sól az e' rendönlém tanítón tárgyak
hivonatai az előjáróságnak beadni kö-
teleksek: nem lájnak által mielő ne
lehetne a' Lyceumokban is az Academi-
ákkal egyforma publicisati jussal bir-
niok?

C) A nevelés egyformasága miatt
szükségesnek találjuk, hogy a' Szorose-
set is a' philosophiai ei Theologiai tudó-
mányoktan nyitván való Academiában,
vagy Lyceumokban, ne pedig Klasszi-
kumban tanítsák; Elkerülheszen
esetben pedig leg alább vizsgálásra a'
nyitvánvaló tanító invezerekben köze-
tersepenek.

D) A mi kútlónöfön a' Tanítókat
illeti: tanításot lenne, ha az Egyetem, aca-
demiai, s Lyceumbeli Tanítókat, mindelelő-
se hivatalaikban lepnének, az egy neve-
tett referentium Seminariumban leg alább
kei e' rendönlém előre gyakorolnak magokan.

H. Mivel a' Tanítóknak mindenesetre
illő fizetés kell nyerniük, s annál fogva
mellestleges keresetekre nem kell szorulni-
ok; a' sol visszavételre olon avon privát
s correptiók elvártakának. Ammival
is inkább, mert általol a' speginyebb for-
su, de jó vélelem, ei tanítván újításól
az élelem mőjje elvonatik.

I. Igazságosnak vélnök, hogy a' Kir.
Egyetemenél minden Tudományos karnak
tanítói egyformán fizetessenek.

B. Az Iskolai pénzüi meglémi-
lésére kívánatos lenne, ha a' kerületi
igazgatóknak az illető jó Ispányok, min-
den rovásti fizetés nélkül neveztesse ki.

Megyei Levéltár
Nyíregyháza

F. A. Leis

-vicinus fundus a vicinis alliasra e-
-legrelemmel salata; külömben is az
-illyen Conviciusoknal, sol eo kiisharas-
-lanul vessédelmeis oldalait vagynak,
-ezert nem csak az elbomlonaknal vis-
-szra alliasrai; nem ohajijul, hanem a'
-fenn álló Flavai ei Lagrabi Convicius-
-solak is kivásmok elemjeivszermi, Se-
-zen Convicius Köz alapias maradvai-
-nyainak nem leherne az amyira sküt-
-seget Arvákaz felálliasára bizonyo-
-sabb segédetnek salalmi.

Mexyci Levéltár
Nyíregyháza